

HORIA BĂDESCU

Horia Bădescu (n. 24 februarie 1943 la Aref pe Argeș) este poet, prozator și eseist, doctor în litere, jurnalist și diplomat; laureat al mai multor premii ale Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor și al câtorva importante festivaluri internaționale, al Premiului „Mihai Eminescu” al Academiei Române (1991) și al Premiului European de poezie francofonă „Léopold Sédar Senghor” (2004); membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Scriitorilor Francezi, membru al Maison Internationale de la Poésie de Bruxelles și al CIRET, membru de onoare al Academiei Francofone și al Uniunii Poetilor Francofoni. A publicat peste treizeci de volume de poezie, eseuri și romane, apărute în România, Franța, Belgia, Bulgaria, Macedonia, Spania, Vietnam. Membru fondator al grupării *Echinox* și al Societății Culturale și Festivalului Internațional „Lucian Blaga”. Comandor al Ordinului național român Meritul Cultural și cavaler al Ordinului național francez Les Palmes académiques. Printre cele mai recente volume: *O noapte cât o mie de nopți* (roman, Limes, Cluj-Napoca, 2011), *Cărțile viețuirii* (poeme, Eikon, 2013), *Roulette russe* (poeme, Ed. L’Herbe qui tremble, 2015), *Zborul găștei sălbatice* (roman, ed. a II-a – Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015), *Lepoème va pieds nus* (poeme, Ed. l’Arbre à paroles, 2016), *Decameronice* (poeme, Școala Ardeleană, 2017), *Doar din pământul patriei* (eseuri, Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018), *Joia patimilor* (roman, ed. a IV-a, Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018), *Căderea din Rai* (memorialistică, Școala Ardeleană, 2020), *Poduri și vămi* (memorialistică, Școala Ardeleană, 2020), *O sută și una de poezii* (poezie, Editura Academiei Române, 2020), *Dinaintea ta merge tăcerea* (poeme, Școala Ardeleană, 2021), *Celui qui reste debout* (poeme, Ed. Pétra, 2021).

ÎNTRE SCILA ȘI CARIBDA, ÎNCOTRO?

Cluj-Napoca, 2022

CUPRINS

ÎNTRE SCILA ȘI CARIBDA.....	7
MAREA TRĂNCĂNEALĂ.....	11
„CIVILIZAȚIA SPECTACOLULUI”.....	17
„INTRAT-A O BOALĂ ÎN LUME”.....	22
UCIDERA PRUNCILOR.....	28
CIVILIZAȚIA SPECTACOLULUI ȘI DON QUIJOTE.....	34
PĂMÂNTUL OAMENILOR.....	40
POETICA NUMĂRULUI PI.....	44
PRINCIPELE.....	48
<i>HABENT SUA FATA LIBELLI</i>	53
DACĂ SOARELE MOARE.....	57
SCHIMBAREA LA FAȚĂ.....	60
COLUMB, PROASTELE DEPRINDERI ȘI EUROPA.....	63
LUMEA ȘI VISUL.....	66
ALCHIMISTUL.....	68
ÎNTÂMPLĂRI CU SENSUL ÎNTÂMPLĂTOR.....	70

MAI AVEM TIMP?.....	74
DUMNEZEU NU JOACĂ ZARURI.....	77
PARTEA NOASTRĂ DE LOGOS	81
RAȚIUNILE INIMII	84
PARADIGMA GOETHE	87
PISICA LUI SCHRÖDINGER.....	92
VIAȚA INSTANT	98
SCHIMBAREA LA FAȚĂ A EUROPEI	101
ÎNTOARCEREA LUI CALIBAN	176
CEI PATRU CAVALERI AI APOCALIPSEI	197
EUROPA SCHISMATICĂ.....	216
DIAVOLUL LOCUIEȘTE ÎN SILICON VALLEY	247

ÎNTRE SCILA ȘI CARIBDA

Scriu cu un tot mai acut sentiment al inutilității. Am tot mai mult impresia că ispita lecturii se împartează pe zi ce trece de omul contemporan, că a încerca să-l scoți din vraja cacofoniei internautice și din bâlciul deșertăciunii imaginii e „vânare de vânt”, vorba unui chitarist nobelizat (*via Eccelesiastul*). Mai nimeni nu e dispus să asculte ceea ce nu vine din sloganurile înseriate, care te plasează în ocrotitoarea rezervație a mulțimii, acolo unde se disipează vinovății și responsabilități. Reflecția, efortul de a înțelege ce se petrece cu tine și cu lumea, de a te situa în raport de ceilalți și, uneori, chiar de propria existență, a rămas undeva, în orizontul unor „vremi mai mari la suflet”. La ce bun să te străduiești a afla cine ești, de unde vii și încotro te îndrepti? La ce bun să te întrebi ce e viața, ce rosturi are ea, dincolo de stereotipiile zilnice care-ți asigură confortul burții și al distracției, ce rost să ascuți avertismentul unor vremuri cu care nu ai și nici nu vrei să mai ai de-a face: *Memento mori!*? La ce bun să pricepi că ești unic și irepetabil și să-ți asumi această realitate, cu bucuriile și primejdiile ei, când e atât de cald și bine în pântecul gloatei? De ce să te obosești cu atâtea inutile eforturi, când cineva, văzut sau nevăzut, n-are importanță cine,

o poate face în locul tău, când nu trebuie decât să-l lași să hotărască și să aleagă drumul în numele tău? Socializează, spune și fă ceea ce spun și fac toți ceilalți! Urmează morcovul care flutură ademenitor dinaintea asinului, sub surâsul emotivanelor și dansul de lucioli ai portabilelor! Încrede-te în măreția tehnologiilor! Lasă-ți inteligența să se odihnească, oricum nu poate face față celei artificiale! Viitorul nu mai e al tău. E al ucenicului vrăjitor. Am intrat în orizontul aleatoriului și al entropiei.

Dar niciodată aroganța, mania grandorii, narcisismul omului n-au fost atât de mari. O umanitate fascinată de propria-i capacitate de creație științifică, de tehnologia deificată și de virtualul atotputernic. Cu toate că Aldous Huxley ne prevenea acum un secol că: „Progresul științific n-a făcut altceva decât să ne ofere mijloace mult mai eficiente pentru a regresa spiritual și moral”. *Minunata lume nouă*, despre care vorbea acesta, era una a iluziei atotputerniciei individului asupra omului și destinului său social, ca parte din arsenalul de droguri cu care umanitatea era și este ținută sub control: de la stupefiante la libertinajul sexual, de la iluzia unei chermeze nesfârșite, despre care vorbea Hemingway în jurnalul lui parizian, *O sârbătoare continuă*, la cirul mass-media, această iluzorie *la belle époque* a dat impresia că umanitatea era stăpână pe libertatea de a face orice, fără să mai perceapă, în mintea adormită de droguri, controlul subteran căruia îi era supusă.

Doar că paradigma Huxley n-a părut a fi suficient de eficiente celor interesați de acest control.

Așa încât, pumnul a fost scos din mănua de catifea și varianta terorii, a spaimei copleșitoare, pe care o experimentaseră, cu succes, încă valurile popoarelor migratoare năpustite asupra Europei, s-a dovedit mult mai eficiente. „Biciul lui Dumnezeu” a fost scos de la naftalină pentru a-și arăta sălbatica străfulgerare în ideologiile brune sau roșii.

Lumea e, în esența ei, o permanentă pulsație, o succesiune de deveniri și reveniri. Maleficul însuși, ca parte a acestei lumi, nu scapă acestei alternanțe. Anilor întunecați, a căror experiență părea inacceptabilă occidentului victorios, le-a urmat o nouă epocă de prosperitate dezlănțuită, de consumerism și hedonism deșănțate, de libertinaj, de pervertire a sensului valorilor fundamentale. Numai că excesul s-a dovedit mereu ineficient și reclama întotdeauna o inversare a polilor.

Am trăit deci, mulți dintre noi fără să-și dea și să ia seama, momentul unei schimbări de paradigmă, noua trecere de la Huxley la Orwell, cum numea Gabriel Popa, într-o admirabilă și succintă analiză din revista *Lumea*, mutația la care asistăm, trecerea de la drog, înțeles nu doar ca substanțe stupefiante, la spaimă, la iminența dezastrului, la teroare, pentru a realiza „Supunerea”, despre care vorbeau, în romanele lor cu același titlu, Michel Houellebecq și Eugen Uricaru. Precum avertiza Yuval Noah Harari în *Financial Times*: „Multe măsuri de urgență propuse pe termen scurt vor deveni [mâine] lucruri obișnuite în peisajul cotidian”.

Ușurința cu care „lumea civilizată” (oare?) anesteziată de psihoza spaimei de moarte, indusă într-un

planetar experiment social, renunță cu orbire la drepturile și libertățile ei inalienabile este stupefiantă. Nimeni nu pare a mai lua în seamă profetiile lui Albert Camus din *Ciuma*, deși rețrăim din plin spaima și psihoza despre care vorbește romanul acestuia, presiunea lor insuportabilă asupra oamenilor, cărora le modifică, le alterează sau le fortifică modul de existență, comportamentul față de ceilalți, dar și față de sine, angoasa claustrului, a izolării, a lipsei de control asupra propriei vieți pe care o impune un inamic nevăzut, toate interdicțiile frustrante și deseori negândite, absurde și cinice, pe care le practică mecanismele sociale.

Tot acest malaxor social și psihologic despre care vorbea același Yuval Noah Harari, într-un interviu de anul trecut: „Tehnologii imature sau chiar periculoase sunt folosite imediat, deoarece riscul de a nu face nimic este mai mare. Țări întregi sunt folosite drept cobai în experimente sociale la scară largă”.

Retortele ucenicului vrăjitor pregătesc lico-rile magice pentru a mankurtiza, cu acadelele drogului sau cu otrava spaimii, *noos*-ul planetar. Iar diavolul ne asigură că nu există, făcându-i cu ochiul de după perdea.

Între Scila și Caribda, doar Dumnezeu mai poate salva sufletul sărmanului corăbier!

MAREA TRĂNCĂNEALĂ

În 1994, Mircea Iorgulescu publica „Marea trăncăneală. Eseu despre lumea lui Caragiale”, încercare critică exemplară de a decodifica și evidenția elementele care structurează această lume, care o fac unică, însă nu irepetabilă, cauza derapajelor din care ea își constituie fizionomia și fiziologia. Evidența faptului că umanitatea speciei e legată de actul vorbirii, de cuvânt, de logos, e contemporană cu începuturile istoriei civilizației acesteia. A pune semnul egalității între om și cuvânt este deja *monnaie courante*, vorba francezului. A spune că omul se salvează prin cuvânt de spaima, angoasele, singurătățile și incertitudinile sale e de domeniul aceleiași evidențe. Numai că între cuvântul care face sens, care spune lumea în înțelesurile ei și vorba goală, vorba de dragul vorbeii, vorba redusă doar la actul vorbirii ce traduce, prin absența sensului, un gol existențial pe care locutorul încearcă să-l substituie prin logoreea organică de care suferă personajele lui Caragiale, e o enormă distanță. Da, Mircea Iorgulescu are dreptate: îngrozite de vidul existențial, personajele lui Caragiale „se exilează în limbuție”, în trăncăneala care substituie viața însăși, viața existentă, „ultimul stadiu al mistificării traiului”!

Da, Iorgulescu are dreptate, pălăvrăgeala nesfârșită vine din „spaima de singurătate”, e un refugiu din neantul interior într-un spațiu virtual, a cărui voluptate supremă este actul vorbirii, și nu conținutul acestuia, nu sensul! Da, aceasta părea a fi lumea lui Caragiale și doar a lui!

Numai că realitatea bate mereu ficțiunea: lumea a „evoluat” și trăncăneala s-a dovedit a fi nu numai românească, ci universală, explodând sub ocrotirea globalizării și a atotputernicului internet. De pe vremea lui Caragiale și până acum, vorbitu-n bobi, în dodii, fără cap și coadă, bălmăjeala fudulă, suficiența doctă, căci există și un asemenea oximoron lingvistic, parascoveniile vândute la gard, vorbele de clacă expurgate de orice farmec bucolic, cotcodăceala, sporovăiala *sans rivages*, incontinența verbală în regim onomatopeic și emoticonic (ier-te-mi-se acest barbarism inventat ad-hoc!), chivățarea și melițatul cotidian, diurn și nocturn, și-au extins „farmecul” la nivel planetar. Clonțoasele pariziene de pe vremea aprigului scoicar și divin poet François Villon, cărora nicio cumătră din Evropa acelor vremi nu le-ar fi stat împotrivă, ori redevabilele gaițe autohtone sunt niște dulci copile, niște „prețioase ridicole”, niște dinozauoaice, pe lângă campioanele și campionii Facebook-ului, Twitter-ului sau Instagram-ului.

Se comunică și se excomunică, se minte și se dezmente, se informează și se deformează, se manipulează, se notează și se conotează, se judecă și se adjudecă, se înconțrează, se-ncondeiază și se blamează, se alba-neagra cu ochi și cu sprâncene

și cu jumuliri de pene. Se jură și mai ales se înjură temeinic, îndesat, cu năduf, cu fudulie – cine-i cel mai gros la limbă și mai spălat pe creier?! –, cu bonton și cu parapon, fiindcă „Nicio lege nu-i interzice cuiva să fie idiot!”, vorba regretatului Grigore Moisil.

La adăpostul întunericului din hăul internautic, care ascunde identități și interese, vinovății și „inocențe” – „ca hoții”, vorba politicianismului ambidextru ori centrist de la noi –, haidamacii rețelelor de socializare își asmut hoardele de „prieteni” către țeluri mai mult sau mai puțin oculte, speculând mai ales temerile și anxietățile din fragila lume a imberbilor adolescenți și a tinerilor, a celor care simt nevoia de a fi acceptați de cineva, într-o societate ostilă în care ocrotirea cuibului familial, asediat și el de ideologii subversive, e tot mai iluzorie, înstrăinați și înfricoșați de singurătatea funciară în care îi aruncă existența virtuală, căutându-și identitatea pierdută în identitatea și sprijinul unui grup, *gang*, haită, turmă, în care responsabilitatea pare a nu mai exista, unde impunitatea creată de anonim, iluzorie sau chiar reală, induce ideea că totul este posibil, iar ilegalitățile sunt declinate mulțimii până la disiparea totală.

De aici și setea de „prieteni”, fudulia cu sute sau mii de „prieteni”, oripilantele formulări „a cere sau a acorda/a oferi prietenia” cuiva, ca și cum acest sublim sentiment ar fi un fel de marfă negociabilă pe tarabele virtuale. Și ia să ne întoarcem cu folos la „monșer” Caragiale, ctitor al psihologiei

internautice *avant la lettre*, cu mult înaintea perimatului Marshall McLuhan și a contemporanului nostru Nicholas Carr, cu al său „Ce face Internetul cu mințile noastre?”. Fiindcă, glosează Mircea Iorgulescu, „Lumea lui Caragiale e compusă din «amici» foarte sociabili, pofta de vorbă crește dintr-un vid lăuntric, nu are nicio legătură cu persoana, cu individualitatea celui alt sau a celorlalți, aceștia sunt necesari numai ca obiecte însuflețite; ca decor uman”. Ca și în lumea lui Caragiale, dar și mai dihai decât în aceasta, în lumea internautică nu există viață intimă, ci doar o familiaritate „lăbărțată”, care îngăduie orice și oricui, o proletarizare a relațiilor sociale care amestecă totul în sosul celui mai de jos egalitarism, în care colcăie insanitățile și diatribele umorale, un Hyde Park de mahala cu milioane de accesări.

Dar, să fim cinstiți, pandemia flecărelii a cuprins cu aceeași eficiență și cu același entuziasm lumea marelui și, mai ales, a micului ecran, a radioului și a presei scrise, a bârfelor la telefonul care și-a adus singurătatea și înstrăinarea în berăriile și cafenelele unde, cândva, trăncăneau eroii bietului Caragiale. Vacarmul mondializat, despre care eu însumi vorbeam într-o tabletă de acum vreo patru decenii („Plouă cu vorbe peste noi, în fiecare zi o ploaie de vorbe se revarsă din aparatele de radio, de televiziune, din jurnale: vorbele potențailor planetei, ale marilor vânzători așezați la taraba la care se vând netrebnicele noastre piei. Un potop de vorbe: de vorbe mincinoase, de vorbe goale, pe care auzul tău le cunoaște atât de bine, dar pe

care gura ta refuză să le rostească. Vorbe îngेरuite care-ți aduc frigul în oase”), s-a mutat în lumea tăcerii, a mutismului și autismului asumat sau indus. Fiindcă totul se rezumă acum la „Vorbe, vorbe, vorbe!”, după amara meditație a prințului Hamlet, „prințul marilor dileme”, cum inspirat îl numea Ioan Morar.

Că tevatura asta nesfârșită, glosolalia universalizată, *marea trăncăneală*, ne proiectează la ani-lumină de meditația și reflecția care făceau din noi „trestia gânditoare” a universului – unica până la proba contrarie, dacă va mai fi cineva în viitor care să caute proba a ceea ce ne-a obsedat și ne obsedează în orizontul „modernității” noastre – și ne interzice coborârea în adâncurile ființei, este o evidență pe care cinica și trufașa contemporaneitate o refuză ca pe atâtea altele. Precum aceea că virtualul, care-și flutură fabuloasa-i memorie artificială, ne infantilizează memoria și ne gângăvește judecata.

În acea Biblie a „civilizației spectacolului” în care suntem obligați să trăim, cartea lui Mario Vargas Llosa cu același titlu*, e citată „dramatică mărturisire a profesorului doctor Katherine Hayles, care predă literatura la Duke University: «Nu mai reușesc să-i fac pe studenți să citească o carte în întregime»”. „Acești elevi – continuă Llosa – nu sunt ei de vină că se dovedesc incapabili să citească *Război și pace* sau *Don Quijote*.

* Mario Vargas Llosa, *Civilizația spectacolului*, Humanitas, 2016.